
HARDANGERVIDDA VILLREINUTVAL

ANALYSE

AV

FELLING OG KONTROLLKORT

2022

*Felling Hardangervidda
Fordeling felte dyr
Kvote
Tiltak, korttyper og felling
Kommunevis felling fordelt på dato
Radiomerkede dyr – områdebruk i jakta*

Utarbeidet for Hardangervidda villreinutval
av
Svein Erik Lund

FELLING HARDANGERVIDDA 2022

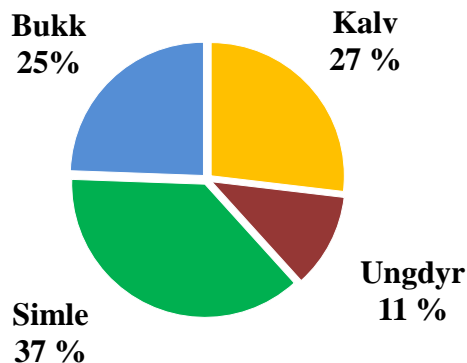
Kommune	Kvotet totalt Fritt / bukk	Kalv hunn	Kalv hann	1 ½ simle	1 ½ bukk	Simle	Bukk	TOTALT
Vinje	1.344 675 / 669	144	123	42	34	302	170	815
Nore og Uvdal	1.254 630 / 624	12	10	4	4	47	12	89
Ullensvang	1.722 861 / 861	58	61	39	33	167	182	540
Eidfjord	1.037 517 / 520	29	35	17	20	109	54	264
Tinn	993 496 / 497	21	21	11	14	85	52	204
Ulvik	286 142 / 144	4	5	3	1	11	3	27
Hol	334 169 / 165	1	3	0	2	10	6	22
Aurland	27 13 / 14	0	0	0	0	0	0	0
Rollag	19 9 / 9	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	7.015 3.512 / 3.503	269	258	116	108	731	479	1.961

*Kvotet tildelt 50% valgfritt dyr og 50% voksen bukk 2,5 år og eldre (omgjort til valgfritt dyr f.o.m. 12/9).
Grungedalstangen er inkludert i tallene – 14 felte dyr.*

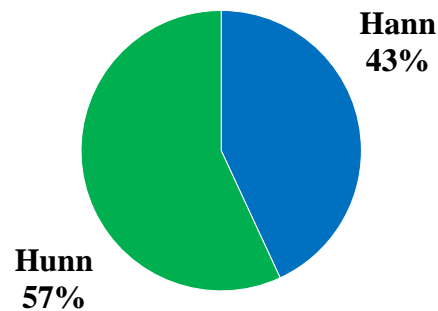
Jegerne skal registrere alle felte dyr på hjorteviltregisteret. Av totalt 1.961 felte dyr er 1.438 dyr, hvorav 259 kalv, registrert av jegerne på hjorteviltregisteret. Mangelfull registrering av felte kalver skyldes trolig at det ikke skulle leveres cwd-prøve av felte kalver, og dermed ikke behov for registrering av strekkode for prøve. Når kun halvparten av felte kalver blir registrert, så mangler det også mye mht. å få inn nødvendig info om kalvevekter. Uten at villreinnemnda samler inn kontrollkort fra jakta, vil det ikke være mulig å få et korrekt fellingsresultat.

Gjennom innleverte brukte kontrollkort kan forvaltningen få en oversikt over hvordan ulike korttyper benyttes av jegerne, kortflyt mellom vald mm. Dette er viktig kunnskap i vurdering av hvordan ulike kvoter / korttyper påvirker uttaket av dyr. 96% av brukte kort ble innlevert i 2022, mot normalt 97 – 99% (93,5 % i 2021).

FORDELING FELTE DYR

Fordeling av felte dyr 2022.

Kjønnsfordeling felte dyr 2022.

Fordeling på kjønn og alder blant felte dyr ble likt et «normalt» år. Dette på tross av at det kunne felles voksen bukk på begge korttypene. Årsaken til dette er nok overskudd av kort og det faktum at det er en liten andel voksen bukk i bestanden, noe som gjør uttak av voksen bukk krevende. Å felle simle er enklere og med 50% valgfrie dyr er det god tilgang til kort hvor simle kan felles. Korttypen valgfritt dyr fungerte i hovedsak som et normalt SU-kort. I tillegg medførte ekstra kalv på hvert av kortene at det ble felt bra med kalv.

For første gang ble det registrert flere felte hunnkalv enn hannkalv og flere 1,5-årige simler enn 1,5-årige bukker. Kjønnsfordeling blant felte ungdyr skyldes nok at det kan felles voksen bukk på alle kort og at «bukkekort / fridyrkort» ikke var mangelvare som i en normal situasjon. Jegerne har med det ikke hatt «behov» for å felle voksen bukk på su-kort. Registrert uttak av ungdyr i 2021 og 2022 antas å være reelt uttak, og slik mer riktig enn det som har vært tilfellet historisk sett.

KVOTE

Ved fastsettelse av kvote i 2022 var det ingen vedtatte eller omforente bestandsmål for villreinbestanden. Villreinutvalet sitt kvoteforslag (som ble vedtatt av villreinnemnda) hadde som utgangspunkt å håndtere cwd og samtidig opprettholde jakt som forvaltningsverktøy. Følgende bestandsmål ble lagt til grunn ved vurdering av kvote / jaktuttak høsten 2022:

- Årlig kalvetilvekst skal ligge være minst 1.500 kalv målt ved kalvetelling i juni/juli.
- Bestanden før kalving skal ikke være under 4.500 dyr.
- Andel voksen bukk 2,5 år og eldre skal holdes så lav som mulig og andel voksen bukk 3,5 år og eldre skal ned mot 0-3%.

Villreinutvalet sendte følgende anbefaling til villreinnemnda:

- Det tildeles en kvote på 7.000 kort.
- Kvoten tildeles med 50% av korttypen «valgfritt dyr» og 50% av korttypen «voksen bukk 2,5 år og eldre».
- Det inkluderes en ekstra kalv i hver av korta. Kort utformes med to kjøttmerkelapper.
- Korttypen «voksen bukk 2,5 år og eldre» omgjøres til «valgfritt dyr» fra og med mandag 12. september.

- Ordinær jakttid utvides i forkant, i perioden fra og med 15. til og med 19. august.
- Ordinær jakttid kan utvides i etterkant, i perioden fra og med 1. til og med 7. oktober dersom det vurderes å bli et for lavt jaktuttak frem til 30. september.
- Utvidelse av jakttiden gjøres for områdene sør for rv. 7.
- Ulike tiltak som ble gjennomført for å bidra til god felling i 2021 anbefales videreført i 2022.

Kvoten og annen virkemiddelbruk forventes å gi 1.500 - 2.000 felte dyr. Det er ønskelig med et så høyt uttak av voksen bukk som mulig. Dette for å oppnå en reduksjon av andel bukk 3,5 år og eldre. Et høyt uttak forventes å være positivt mht. mulighet for uttak av eventuelt cwd-smittede dyr og gi god prøveinnsamling mht. vurdering av cwd-forekomst i bestanden. Uttaket er vurdert å opprettholde en kalvetilvekst på minst 1.500 kalv i 2023.

Det forutsettes at jegerne leverer prøve av hjerne og lymfeknuter fra alle felte dyr eldre enn kalv, samt registrerer opplysninger om alle felte dyr på www.hjorteviltregisteret.no eller appen sett og skutt.

Villreinnemnda vedtok kvote og jakttid iht. villreinutvalets anbefaling, samt støttet bruk av andre virkemidler som i 2021. Dette ble fulgt opp av Miljødirektoratet med nødvendige dispensasjoner og ordninger. For mer info, se villreinutvalets kvoteanbefaling 2021 og 2022.

TILTAK, KORTTYPER og FELLING

For å evaluere effekten av ulike virkemiddel som utvidet jakttid, korttyper, overføring av kort mellom vald ol. er det nødvendig å få inn alle brukte kontrollkort. Dette siden registrering av felte dyr på hjorteviltregisteret ikke er fullstendig og det ikke er mulig å hente ut nødvendig informasjon fra dette registeret. Det er også en del feilregistreringer i registeret. 96 % av alle brukte kontrollkort er levert inn og rapporten bygger på info fra disse.

Felling av voksen bukk

I 2019 ble det tildelt en kvote på 6.000 kort, der alle kort var «bukker 2,5 år og eldre». Dvs. rene bukkekort der det ikke var tillatt å felle andre kategorier dyr. Dette resulterte i 1.260 felte voksne bukker i et år der det var en høy andel voksen bukk i bestanden ved jaktstart. I 2020 var kvoten 5.000 kort, fordelt på korttypene «valgfridd dyr» (50%) og «bukker 2,5 år og eldre» (50%). Dvs. en kvote der det var tillatt å felle voksen bukk på alle kort i hele jakta. Dette resulterte i felling av 723 stk. voksne bukker. I 2021 ble kvoten økt til 8.000 kort fordelt på korttypene «valgfridd dyr» (50%) og «bukker 2,5 år og eldre» (50%). Korttypen «bukker 2,5 år og eldre» ble den 6. september omgjort til «valgfridd dyr». Ekstra kalv var inkludert i alle kortene. En god jakt resulterte i felling av 523 voksne bukker høsten 2021. I 2022 ble kvoten redusert til 7.000 kort, og korttypen «bukker 2,5 år og eldre» ble omgjort til valgfridd dyr 12. september. For øvrig var kvoten og tiltak likt som i 2021 og totalt antall felte dyr ble begge årene rett under 2.000. I 2022 ble 479 voksen bukk felt.

Kvoten i 2019 og 2020 var tilnærmet lik med tanke på muligheten til å felle voksen bukk. Antall felte voksne bukker var imidlertid vesentlig forskjellig, med en kraftig nedgang i 2020. Dette på tross av at det i jakta høsten 2020, ut fra dyrenes arealbruk, vurderes å ha vært vel så stor mulighet til å felle dyr. Av 489 felte dyr på korttypen «valgfridd dyr» i perioden frem til 17/9 høsten 2020, var det kun 116 voksne bukker (24%). Dette kan bety at jegerne tok et bevisst valg om ikke å felle voksen bukk eller det er et uttrykk for at jegene valgte å felle andre typer dyr i mangel av mulighet til å felle voksen bukk. Det siste synes å være tilfellet, noe en også så høsten 2021. En høy kvote og mulighet til å felle voksen bukk på alle kort hele jakta, ga i 2021 «kun» 523 felte voksne bukker av nesten 2.000 felte dyr. I 2022 ble resultatet tilsvarende med 479

voksen bukk av 1.961 felte dyr. Dette viser at det er utfordrende å felle voksen bukk når bestanden er liten, andel voksen bukk i bestanden er relativt lav, samt at bukkene er unge og går i fostringsflokkene.

Jakta i 2021 og 2022 viser trolig det maksimale uttaket av antall voksen bukk som kan forventes ved jakt. Dette ved dagens bestandsstørrelse, bukkeandel og alderssammensetting i bukkesegmentet. Bestandssituasjonen i 2023 vil være tilnærmet lik de to foregående år.

Korttyper

Gjennomgang av innleverte kontrollkort belyser hvordan felling av dyr fordeler seg på de to korttypene «valgfridd dyr» og «voksen bukk». Korttypen «voksen bukk» ble omgjort til «valgfridd dyr» fra og med 12. september. Nedenfor er det satt opp antall og type dyr som ble felt på de to korttypene frem til og med 11. september og fra og med 12. september (basert på 1.228 innleverte kort).

Felte dyr på korttypen «voksen bukk». Korttypen ble omgjort til «fridd dyr» f.o.m. 12/9.

Type dyr felt	15/8 – 11/9	12/9 – 30/10	Sum
Voksen bukk	269	53	322
Voksen simle	14	83	97
Ungdyr	13	28	41
Kalv*	2	2	4
Sum	298	166	464

Felte dyr på korttypen «valgfridd dyr».

Type dyr felt	15/8 – 11/9	12/9 – 30/10	Sum
Voksen bukk	64	19	83
Voksen simle	398	139	537
Ungdyr	97	41	138
Kalv*	4	2	6
Sum	563	201	764

* Kun felte kalver der kortets hoveddel er benyttet (ikke ekstra kalv).

Av 764 (801) stk. dyr felt på korttypen «valgfridd dyr» var det 681 (699) stk. kalv, ungdyr og simle, dvs. 89% (87%). (Tall i parentes er for 2021). Dette betyr at korttypen «valgfridd dyr» i hovedsak fungerte som et simle-ungdyrkort. Av 464 (535) stk. dyr felt på korttypen «voksen bukk» var det 322 (355) stk. voksne bukker, noe som utgjør 69% (66%) av felte dyr på korttypen. Etter 11/9 hvor korttypen «voksen bukk» ble omgjort til «valgfridd dyr» utgjorde voksen bukk 32% (53%) av felte dyr på korttypen. Det lave og minkende uttaket av voksen bukk etter 11/9 skyldes nok to forhold. Utfordring med å plukke ut bukk fra flokkene og lien vilje til å felle bukk i siste halvdel av september. Etter 20. september felles det nesten ikke voksen bukk. Av innleverte kort fremgår det at det kun ble felt 11 stk. voksne bukker etter 20/9 i 2022.

Felte dyr og andel voksen simle felt på korttypen «valgfridd dyr» perioden 2020 - 2022

	Ungdyr	Simle	Totalt	%-andel voksen simle felt på korttypen valgfridd dyr
2020	105	312	633	49 %
2021	129	559	801	70 %
2022	138	537	764	70 %

I en situasjon der det ikke kan felles «for mye bukk», og det er rom for et relativt høyt simle uttak, vil en kvote med disse to korttypene fungere godt. I tillegg til kvotestørrelse vil fordeling

av disse to korttypene og dato for eventuell omgjøring av korttypen «voksen bukk» til «valgfritt dyr», kunne brukes for å regulere uttaket av voksen simle.

Når kun et lite antall simler ønskes felt vil imidlertid et normalt su-kort bli mer presist mht. å styre uttaket av simler, sammenliknet med bruk av «valgfritt dyr». Dette siden en slipper å vurdere andel voksen bukk som blir felt på kortet. For å unngå at det felles for mange «1,5-årige bukker» på su-kortet er en avhengig av at det er nok kort av typen «voksen bukk».

Mer informasjon om disse korttypene finnes i villreinutvalgets kvoteanbefalinger for 2020, 2021 og 2022, samt oppsummeringsrapportene fra jakta i 2020 og 2021. Rapportene er tilgjengelige på www.villreinutval.no

Uttak kalv – ekstra kalv på voksendyrkortet

Felling av kalv er det jegerne normalt prioriterer lavest så lenge det er mulighet til å felle andre typer dyr. Et resultat av dette er at det sjelden blir felt et høyt antall kalv i jakta. I perioden 1989 – 2020 er det høyeste antall kalv som er felt ett enkelt år 1.077 stk. Dette skjedde i 1998 med en kvote på 11.500 voksne dyr, der en ekstra kalv var inkludert i voksendyrkorta. En kvote med kalv inkludert i alle voksendyrkort eller SU-kort er benyttet i perioden 1998 – 2002, samt årene 2016 og 2017. Disse årene har det i praksis vært «kvotefri» jakt på kalv. I 2016 og 2017 ble det felt hhv. 366 og 221 stk. kalv. I 2014 var det en kvote på 9.000 kort, hvorav 15% av korta var kalvekort. Dette året var det stort fokus i media rundt uttak av kalver for å unngå enslige kalver etter stort uttak av simler. Dette kombinert med en generell god jakt resulterte i 502 stk. felte kalver, mange felt på SU-kort.

Årene 2021 og 2022 hvor det var ekstra kalv på hver av hhv. 8.000 og 7.000 voksendyrkort, ble det felt hhv. 474 og 527 stk. kalv. Dette utgjorde rundt 25% av alle felte dyr. Tilnærmet alle kalvene ble felt på den ekstra kalvdelen som var på voksendyrkortet og slik ikke som et alternativ til eldre dyr på kortets hoveddel. «Fri kalvejakt» kan med fordel benyttes i en situasjon der en ønsker å få opp antall felte dyr og redusere andel ikke-produktive dyr i vinterbestanden. Ubegrenset mulighet til å felle kalv vil også bidra til færre morløse kalver i år hvor det felles mange voksne simler. Ved svært lave kvoter eller i en situasjon der det skal felles færre dyr enn tilveksten, kan «fri kalvejakt» bidra til at det totale uttaket blir for høyt.

Utvidet jakttid

Et hovedmål for årets jakt var uttak av voksen bukk og utvidelse av jakttiden i forkant av ordinær jakttid ble vurdert å være et viktig virkemiddel for å tilrettelegge for dette. Jakttiden ble derfor utvidet i perioden 15. – 19. august. En valgte å ikke utvide jakttiden fra og med 10. august slik det ble gjort i 2021, som følge av stor motstand mot dette.

Ut fra innleverte kontrollkort ble det felt 248 voksne dyr i perioden 15. – 19. august. Av disse var 93 stk. voksen bukk. Til sammenlikning ble det i 2021 felt 414 voksne dyr i perioden 10. – 19. august. Hvor mange av disse som var voksen bukk vites ikke. I svært mange år har det vært vanlig med god jakt i Vinje i starten av jakta, med et høyt uttak av voksen bukk. I 2022 derimot var det i Vinje kun 6 stk. voksne bukker av totalt 102 voksne dyr felt før 20. august. Dette skyldes trolig at det i svært liten grad var voksen bukk i de flokkene som oppholdt seg i Vinje i starten av jakta. I Ullensvang var 79 av 130 voksne dyr felt før 20. august, voksen bukk. Dette illustrerer at med mindre andel voksen bukk i bestanden og mye ung bukk, så er det vanskeligere for jegerne å felle bukk. Dette sammenliknet med år hvor andel bukk i bestanden var dobbelt så stor og det var mye mer eldre bukk, samt rene bukkflokker.

Utover antall kort det kan felles voksen bukk på, er tidligere jaktstart trolig det enkelttiltak som i størst grad kan bidra til felling av voksen bukk. Tidligere jaktstart vil også bidra til et høyere uttak samlet sett. Av 1.252 felte voksne dyr (innleverte kontrollkort), var hele 877 stk. felt før

12/9. Kun 375 voksne dyr ble felt etter dette, noe som illustrerer betydningen av økt antall jakt dager før ordinær jakttid. I siste halvdel av september er det økende mulighet for perioder med dårlig vær som gir lite eller ingen jakt. De siste 5 dagene av jakta 2022 ble det dårlig vær og kun 46 voksne dyr ble felt.

Dyreposisjoner

Som et ekstra tiltak for å øke uttaket av dyr ble posisjonene for gps-merkede villrein på Hardangervidda gjort tilgjengelig med ett døgnns forsinkelse via nettsiden www.dyreposisjoner.no. Ordningen ble første gang prøvd i 2021 og ble godt mottatt av jegerne. Ordningen ble videreført i 2022, men det var da noen flere som var kritiske til ordningen. Ved høring på kvoteanbefalingen var det en sammenheng mellom de som ønsket redusert uttak, og motstand mot dette tiltaket.

Kombinasjonen av mange merkede dyr og tilgang til dyreposisjoner, gjør at i praksis ingen flokker klarer å lure seg unna i lengre perioder. Dette gir et økt og kontinuerlig jakttrykk på nesten alle flokkene. Dette var også hensikten siden målet var å felle et høyt antall dyr i forhold til bestandsstørrelsen. Tiltaket bidro både i 2021 og 2022 til økt felling. Økt felling har imidlertid den negative effekten på dyra at det medfører større økt stress og energibruk. En sammenheng flere synes å ha blitt mer bevisste på.

Dessverre ble svært mange merkede dyr felt i jakta. Om dette var en protest mot forvaltning og cwd håndtering kan ikke sees bort fra. Konsekvensene er imidlertid økt belastning på dyra ved at disse må erstattes gjennom merking av nye dyr. Dette da myndighetene har bestemt at det skal være et vist antall merkede dyr for å overvåke dyras arealbruk og hindre utveksling med andre villreinområder mm. Redusert antall merkede dyr gjør det også mer utfordrende å få gode resultater ved kalve- og strukturtellinger.

Overføring av kort mellom vald

Overføring av kontrollkort mellom vald er mulig med tillatelse fra rettighetshaverne og det ble i 2022 gitt dispensasjon fra forskriften slik at dette kunne gjøres muntlig. Rettighetshaverne kunne selvsagt kreve skriftlig tillatelse dersom de ønsket dette. Dette er en ordning som også tidligere har vært benyttet på Hardangervidda og skriftlig samtykke ved overføring kan i dag lett gjøres ved f.eks. sms eller e-post. Det er derfor normalt ingen formelle problem med å kunne overføre kort mellom vald i løpet av jakta.

Ut fra innleverte kontrollkort og utfylling av fellingssted kan en slå fast at minst 227 dyr er felt på annet vald enn der kontrollkortet er utstedt. Dette er en reduksjon fra tidligere år.

Nore og Uvdal: Minst 4 av 89 felte dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 1 stk. felt i Eidfjord.

Tinn: Minst 11 av 204 felte dyr er felt etter overføring til vald i Vinje. Tinn kommune er ett vald (HA-Tinn) som igjen er oppdelt i mange utmarkslag / jaktfelt. Med manglende / varierende merking av korta er det ikke mulig å få en god oversikt over kortflyten mellom jaktfeltene i Tinn.

Vinje: Minst 51 av 815 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 2 dyr registrert felt etter overføring til Tinn.

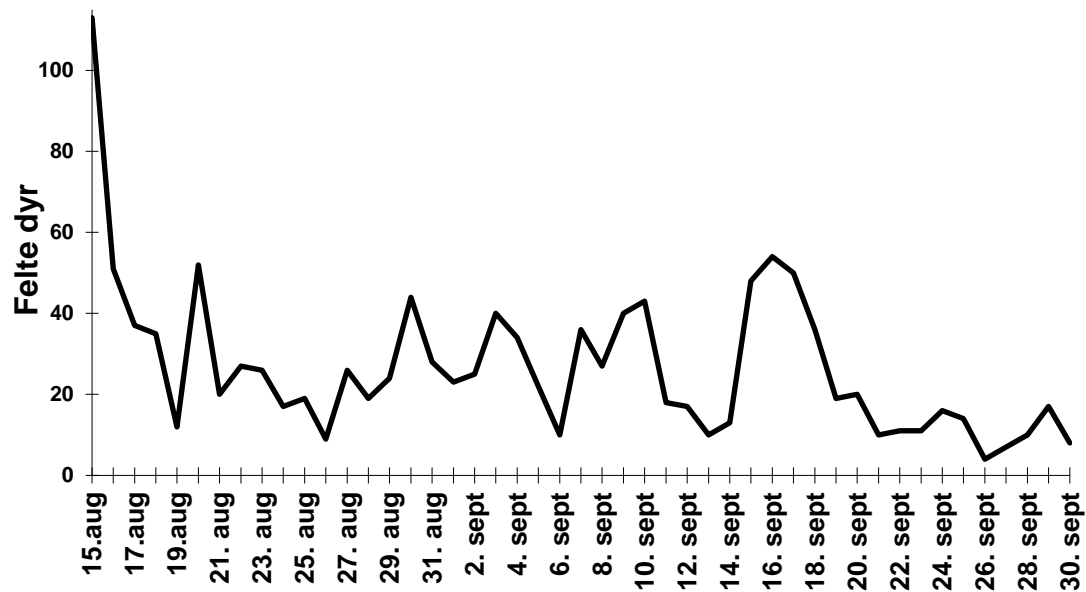
Ullensvang: Minst 43 av 540 dyr er felt etter overføring til annet vald i andre kommuner. Av disse er 28 dyr felt i Vinje, 11 dyr felt i Tinn og 4 dyr felt i Eidfjord. Antall felte dyr etter overflytting mellom vald innad i kommunen er ukjent.

Eidfjord: Minst 76 av 264 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 28 dyr felt i Vinje og 15 stk. felt i Ullensvang.

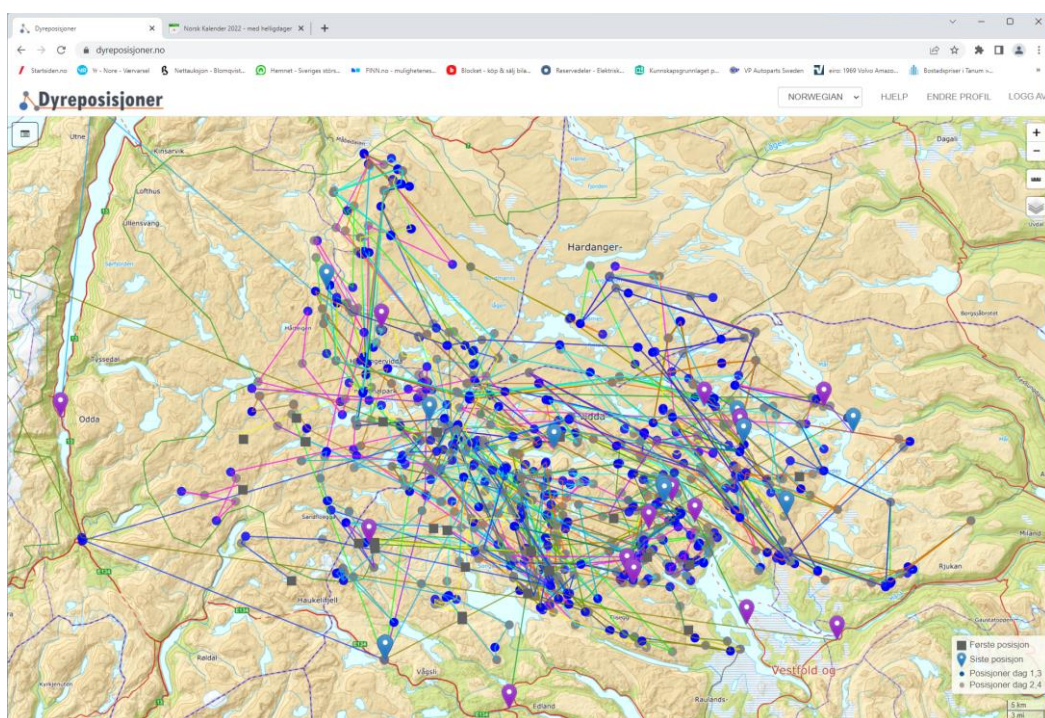
Ulvik: 20 av 27 dyr er felt etter overføring til vald i annen kommune. Av disse er det felt 12 dyr i Nore og Uvdal og 8 dyr i Vinje.

Hol: 22 av 22 dyr er felte i andre kommuner. 9 dyr er felt i Vinje og 13 dyr er felt i Tinn.

KOMMUNEVIS FELLING FORDELT PÅ DATO

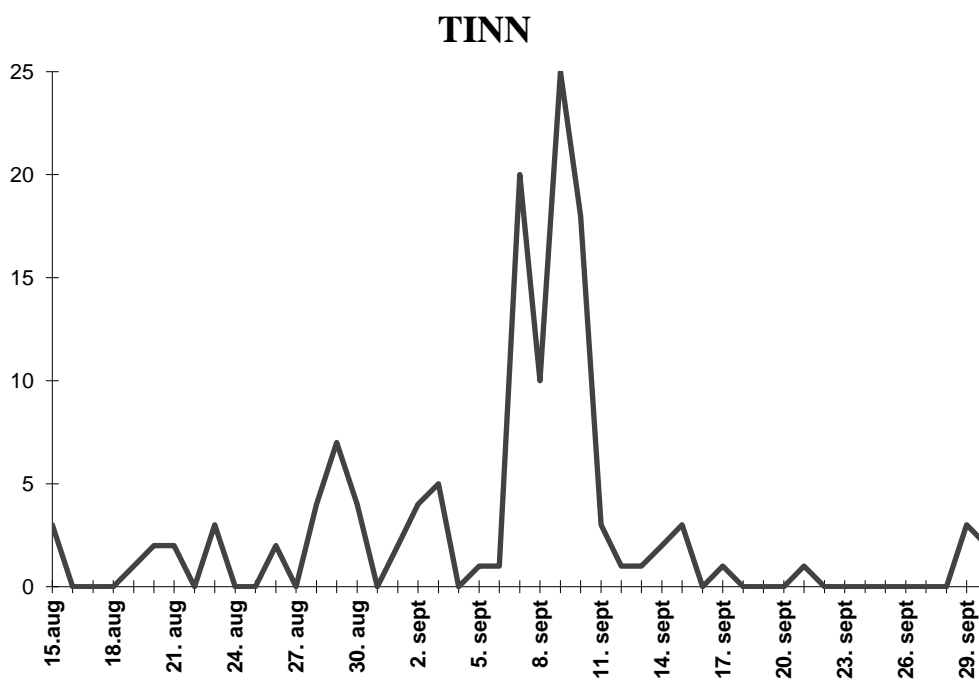
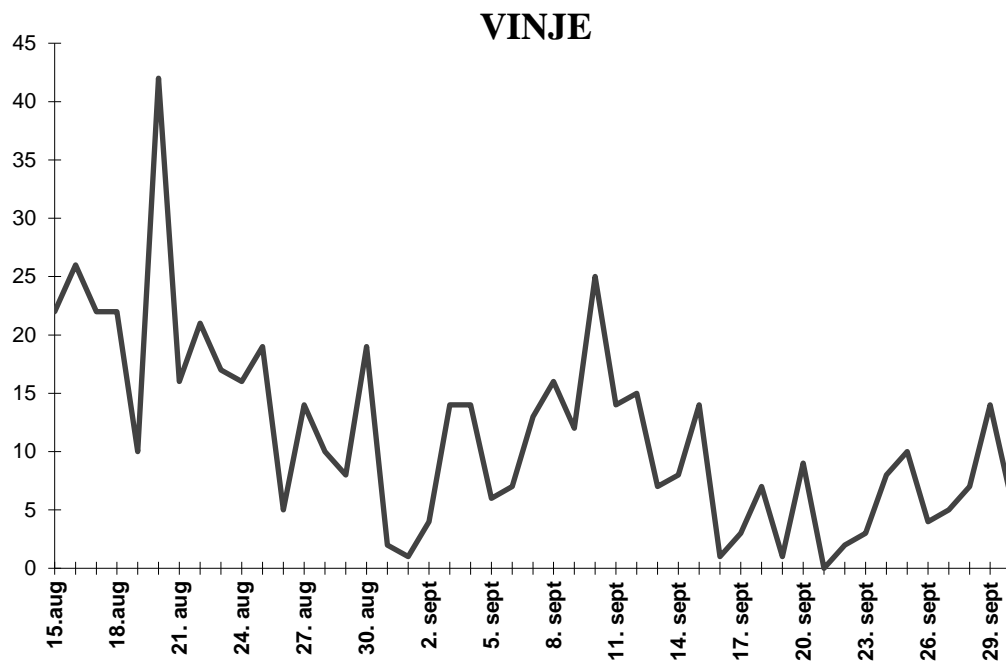

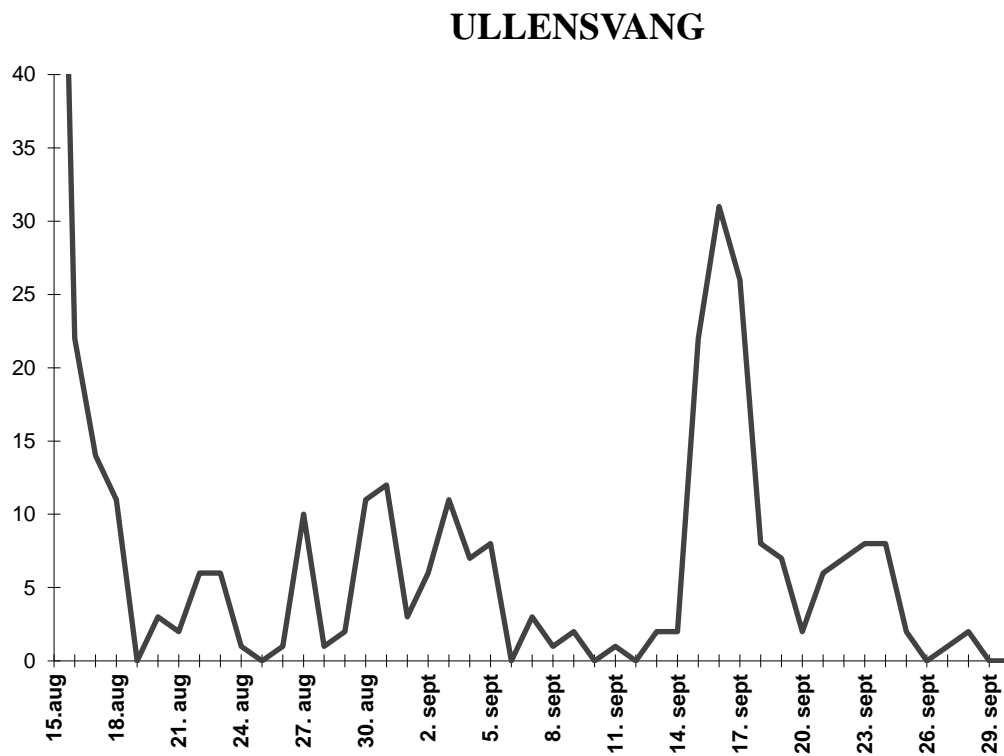
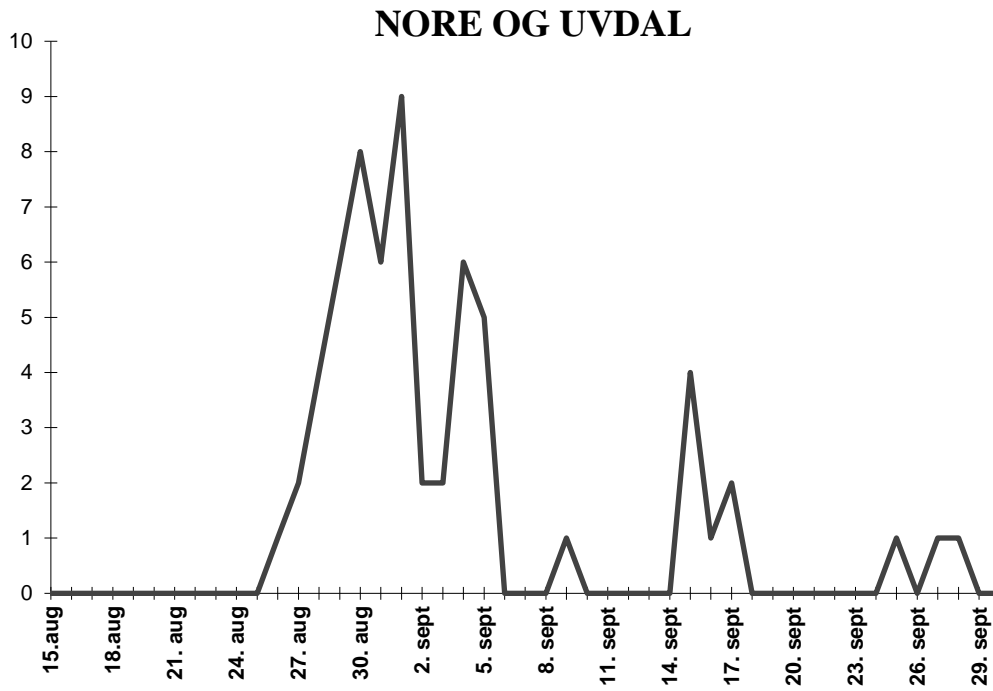
Felling fordelt på den enkelte dag, samlet for hele villreinområdet.

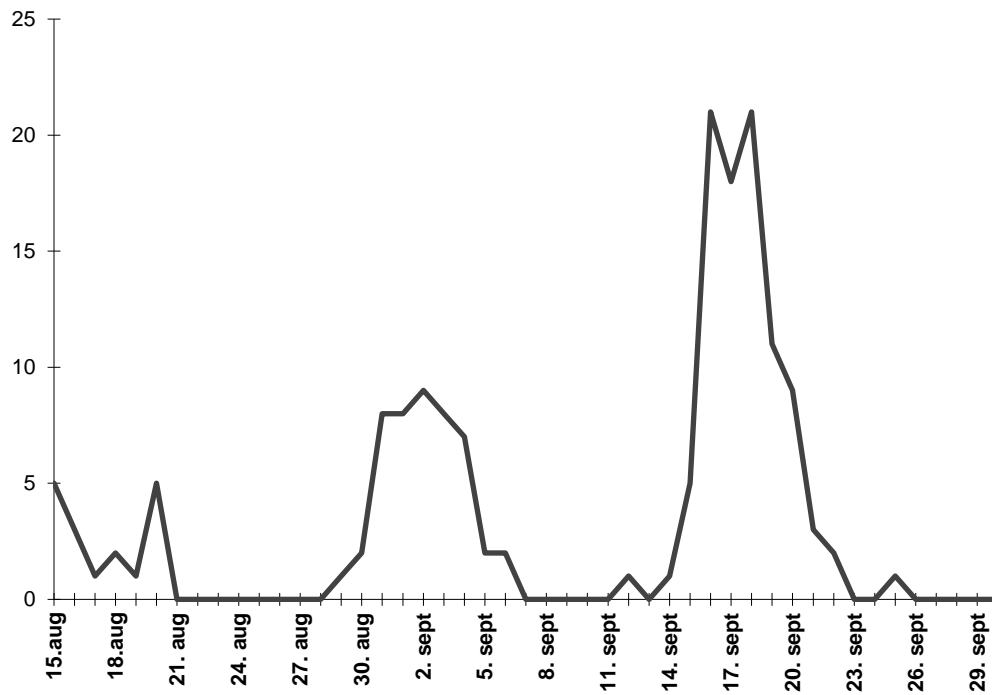
GPS-merkede dyr sin arealbruk fra 15. august til og med 30. september 2022.

Figurene viser antall dyr som er felt i den enkelte kommune fordelt på dato. Dyr felt i en annen kommune enn der kortet er tildelt, er mht. fellingsdato ført på den kommunen dyret faktisk er felt. I offentlig fellingsstatistikk registreres felte dyr på det vald kortet er utstedt, ikke på det vald dyret er felt.

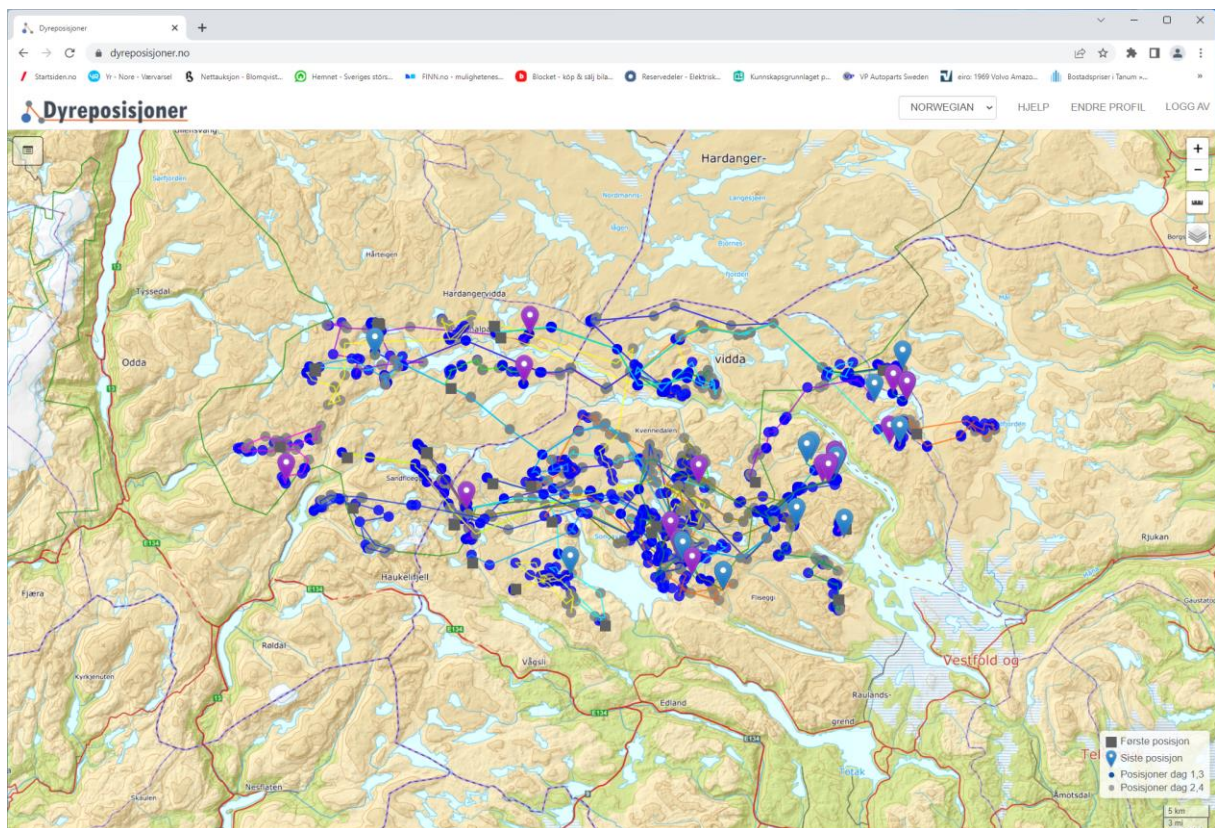

EIDFJORD

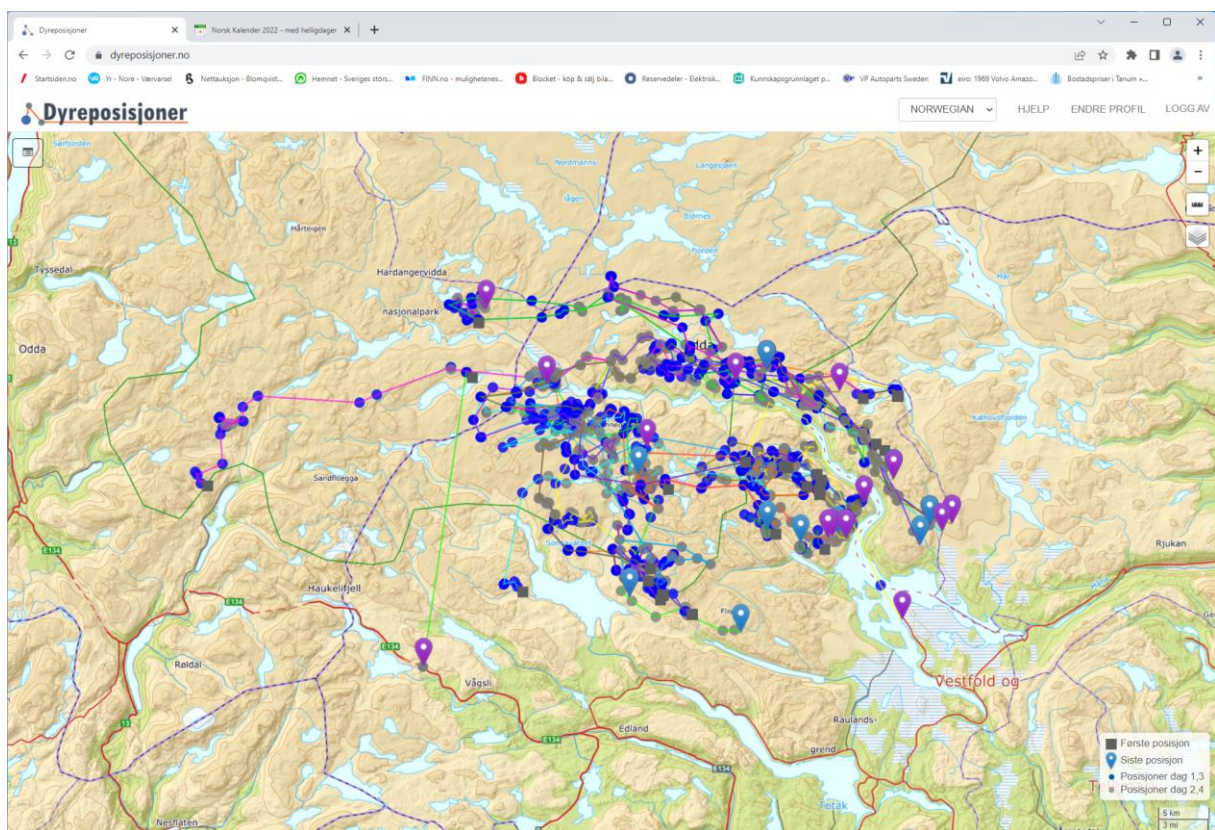

Kontrollkort Voksen bukk 2,5 år og eldre med kalv 2022

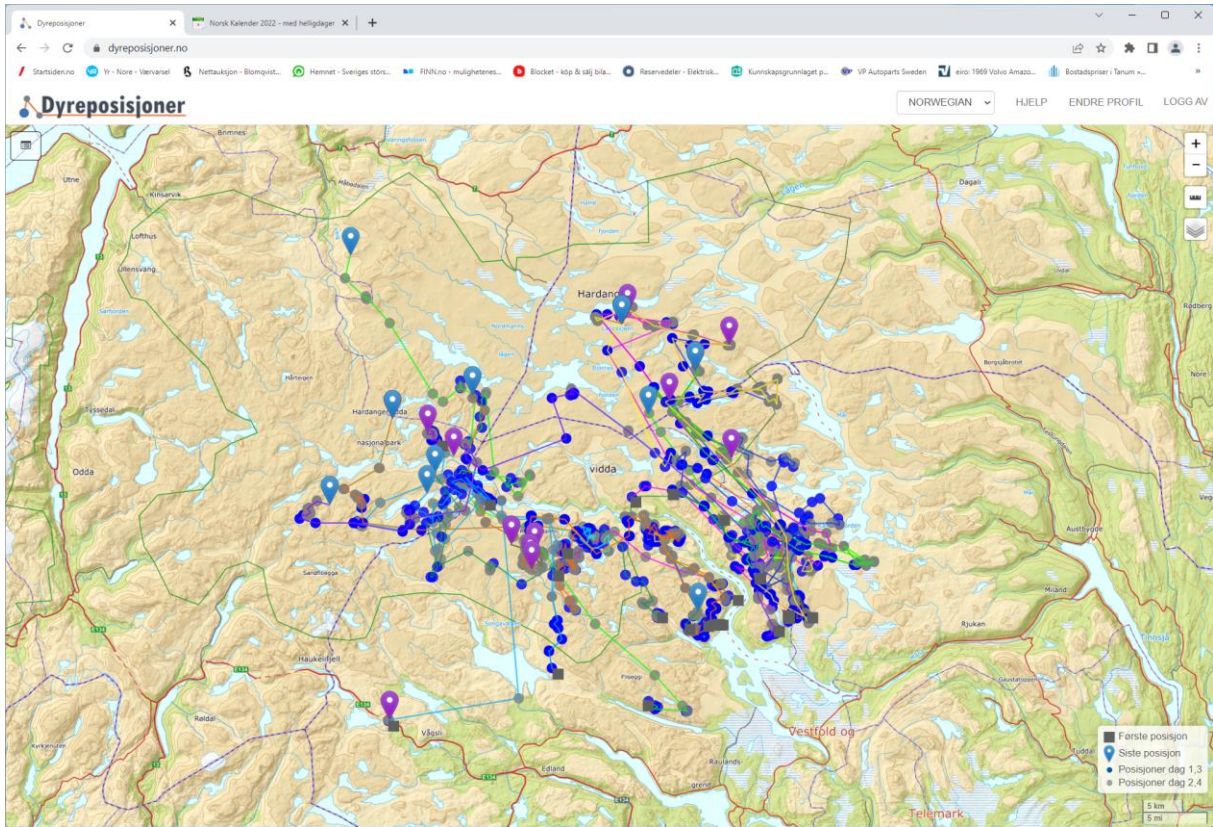
RADIOMERKEDE DYR – OMRÅDEBRUK I JAKTA

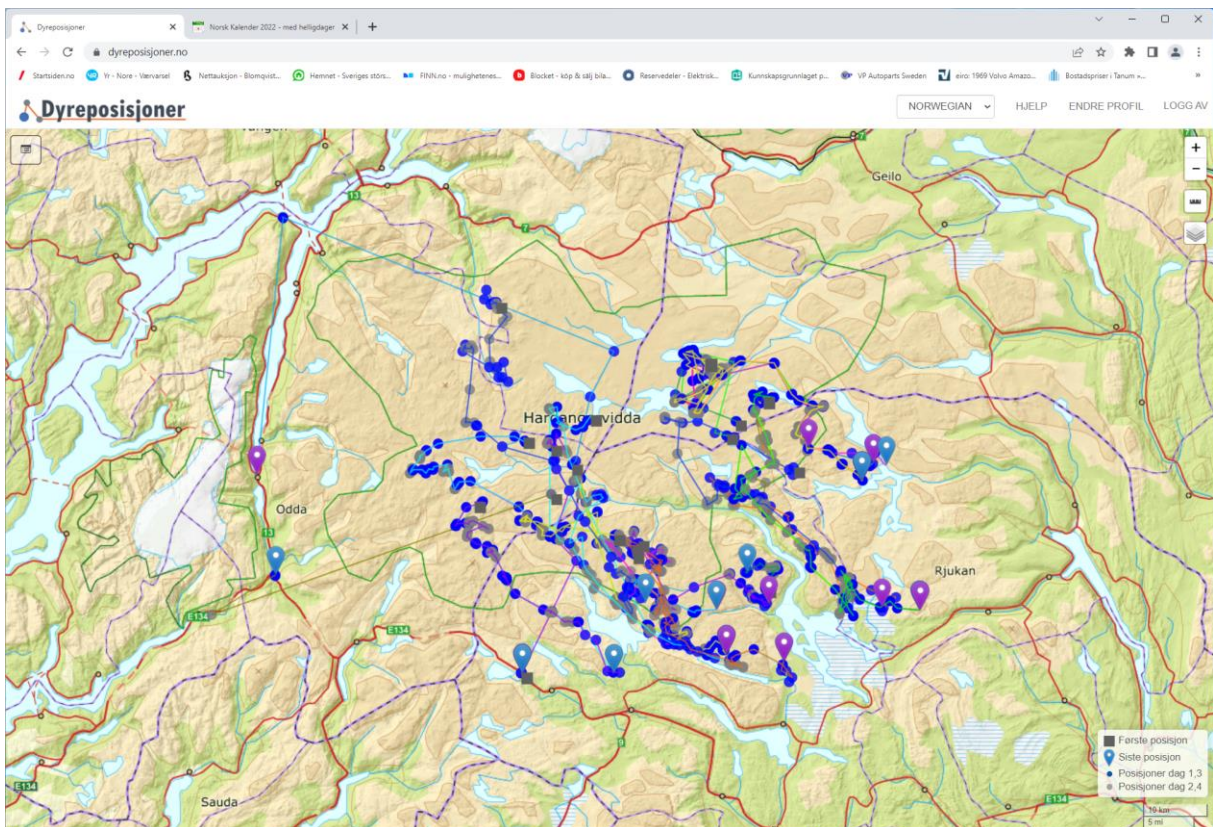
GPS-posisjoner i utvidet jakttid 15. – 19. august.

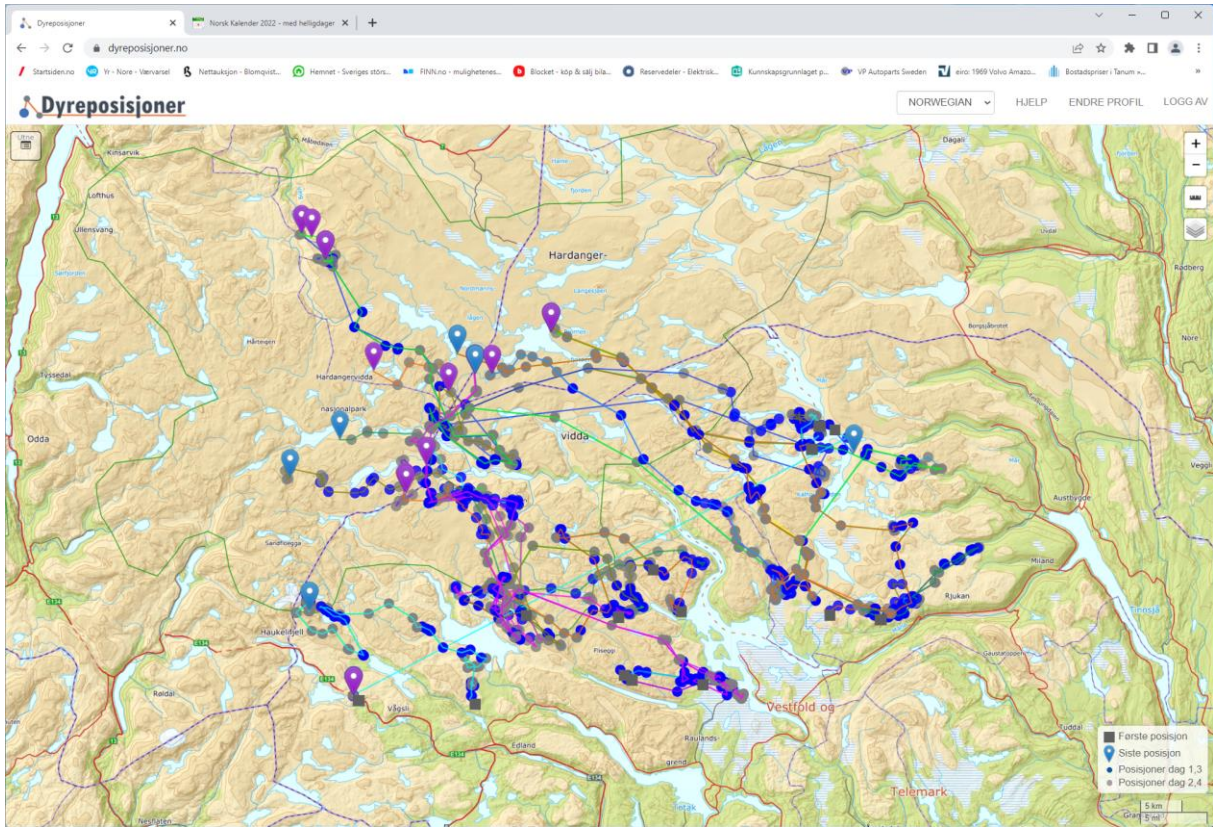
GPS-posisjoner 20. - 25. august.

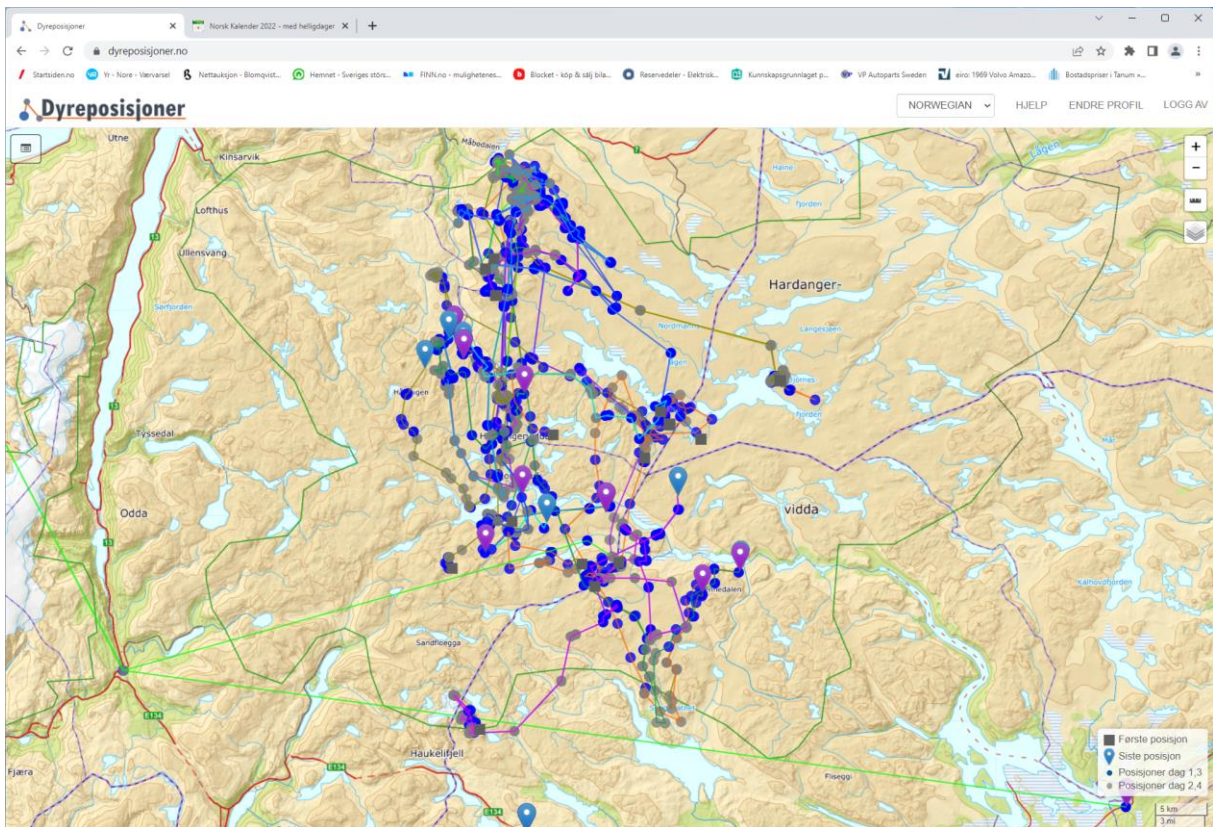
GPS-posisjoner 26. – 31. august.

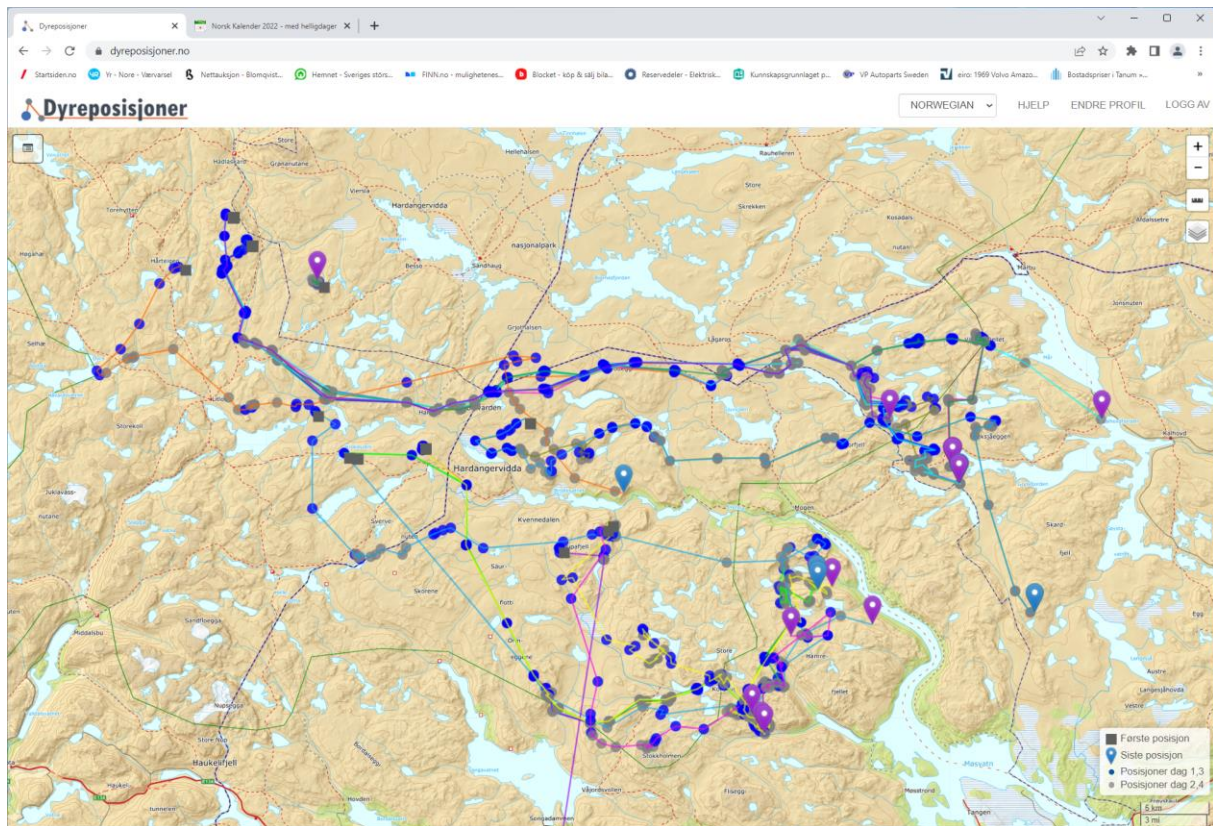
GPS-posisjoner 1. – 7. september.

GPS-posisjoner 8. – 15. september.

GPS-posisjoner 16. – 24. september.

GPS-posisjoner 25. – 30. september.

Hele 22 stk. radiomerkede villrein ble i høst felt av jegerne på Hardangervidda. Felling av merkede dyr ved uhell må påregnes, spesielt der klavene er hvite / lyse. Det svært store antallet felte merkede dyr i høst kan imidlertid ikke skyldes uhell. Dette må i mange tilfeller være et bevisst valg jegeren av ukjente grunner har tatt. Dessverre medfører dette manglende informasjon for forvaltningen ifm. arealforvaltning, bestandsovervåking, cwd-håndtering mm. Dette innebærer også økt belastning på dyra da nye dyr må påsettes sendere for å erstatte de dyr som er felt.